

Het meisje en de filosoof

Anorexia lijkt niet direct een onderwerp waar je als filosoof iets mee kunt. Sanne van Driel (29) schreef er toch haar scriptie over. Uit verzet tegen een canon van denkers waarin verhalen van meisjes niet meetellen.

INTERVIEW **Leonie Breebaart**

Toen ze tien, elf jaar oud was, was Sanne van Driel (29) een ‘anorexiet’, zoals ze het zelf noemt, een meisje dat zichzelf uithongerde. Zoals veel lotgenoten groeide ze over haar eetstoornis heen en toen ze filosofie ging studeren had ze ervoor kunnen kiezen die crisis te vergeten – als een pijnlijke vergissing die je graag achter je laat. Maar ze deed het omgekeerde: ze ging erover nadenken. Wat had ze eigenlijk willen zeggen, als elfjarige? En zou ze nu nog hetzelfde willen zeggen, maar dan via de filosofie?

Haar denkwerk over dat ‘meisjesprobleem’ mondde uit in een scriptie waarmee ze de Van Helsdingen-aanmoedigingsprijs won, een prijs voor teksten op het grensgebied van psychiatrie en filosofie. Op een terras in Rotterdam, de stad waar ze geboren werd en nog altijd woont, legt ze uit wat ze ontdekte, over anorexia – en over filosofen.

“Het is niet makkelijk uit te leggen, maar achteraf vond ik die anorexia-periode fascinerend. Ik geloof nu zelfs dat ik die tijd miste.”

Miste? Hoe kun je het missen ziek te zijn?

“Het klinkt raar, maar er zit ook een kracht in anorexia: jezelf uithongeren is een manier om te laten zien dat je kwaad bent. Kwaad over de manier waarop allerlei machten je in een vorm proberen te persen. Die woede wilde ik weer opzoeken. Om te onderzoeken wat daar achter zat.”

Is het typisch een woede van vrouwen? Uit onderzoek blijkt dat zeker negentig procent van de anorexia-gevallen vrouw is.

“Ja, als een meisje vrouwelijke vormen begint te krijgen, wordt dat meteen opgemerkt. Je krijgt de hele tijd ongevraagd commentaar. Ben je afgevallen, ben je dikker geworden? Als je iets in je mond stopt: zou je dat nou wel doen? Ik was als elfjarige erg bezig met dun zijn, met video’s kijken en die lichamen zien en denken: oh, wat dun zijn die vrouwen. Maar ik voelde me geen slachtoffer, het was vooral een strategie om te ontsnappen.”

Dus door zich uit te hongeren laten anorexieten zien dat de druk die op vrouwen wordt uitgeoefend te zwaar is. Maar dat klinkt als psychologie, niet als filosofie.

“Je kunt er ook als filosoof naar kijken”, zegt ze vriendelijker en bedachtzamer dan je zou

verwachten van een tegendraadse jonge filosoof. “Dat laat Heidegger mooi zien. Pas als iets kapot is, schrijft hij, een hamer bijvoorbeeld, ga je over zo’n ding nadenken. Eerst pakte je hem gewoon en ging aan het werk. Nu denk je: wat is het en waarom gebruiken we het op die manier? Zo werkte het ook bij mij. Door zo intensief bezig te zijn met mijn lichaam kwamen de regels waar je anders niet bij stilstaat bloot te liggen. Wat er van een meisje geëist wordt.”

U maakt het zich als filosofe ook niet makkelijk. U lijkt te houden van duistere denkers als de Fransman Gilles Deleuze.

“Dat moeilijke trekt me inderdaad aan. Je krijgt heel slecht vat op zulke duistere teksten. Eerst denk je dat je ze begrijpt en achteraf denk je dan: wat stond daar nou eigenlijk? Als of die teksten zelf aan je willen ontsnappen. Ze verzetten zich misschien op hun manier: tegen het gezond verstand, tegen een verhaal met een begin, midden en einde.”

Maar het is toch de bedoeling dat we teksten begrijpen? Helder schrijven, dat is toch wat een filosoof wil?

“Ook bij die helderheid kun je als filosoof je bedenkingen hebben. Dat zie je bij de differentiedenkers van de jaren tachtig, zoals Derrida en Lyotard en bij feministische denkers. Ze laten zien dat de filosofische traditie afwijkende manieren van denken en praten buitensluit. Als je het niet zus en zó formuleert, dan mag het geen filosofie heten. Maar daarmee censureer je ook gezichtspunten die misschien de moeite van het overdenken waard zijn. Volgens filosofen als Michel Foucault en Deleuze is praten op zich zelfs al iets gewelddadigs. Door iets te beweren, sluit je automatisch iets anders uit.”

Dat klinkt heel theoretisch.

“Maar het komt juist voort uit de dagelijkse ervaring. Als meisje zat ik echt met dat probleem. Ik probeerde alle indrukken die op me afkwamen de baas te worden. Maar wat je ook zegt, je doet nooit recht aan alles. Daar zit ik nog steeds mee, met al die mogelijkheden.

Soms moet je nu eenmaal kiezen.

“Maar het is toch vreemd dat er enerzijds niets anders bestaat dan allerlei verschillende perspectieven op het leven, zoals Nietzsche zegt, maar dat je in het leven tegelijkertijd één perspectief, je eigen perspectief in moet nemen. Laatst bedacht ik nog dat ik Nietzsche in dat

Filosofe Sanne van Driel: ‘Mijn scriptiebegeleider vond anorexia een tof onderwerp, want het ging over

‘Pas als iets kapot is, schrijft Heidegger, ga je erover nadenken. Zo werkte het ook met mijn lichaam.’

opzicht ook eens beter moet gaan begrijpen – ik bedoel concreet in mijn leven.”

Bedoelt u dat je het moet accepteren dat je nu eenmaal vrouw bent?

“Dat maakt het zo lastig. Officieel heeft het feminisme zijn strijd gestreden. Ik ben opgevoed met het idee dat het niet uitmaakt dat je een meisje bent: je mag worden, doen en denken wat je wil.

“Maar toen ik een scriptie over anorexia wilde maken, dacht ik: dit is wel echt een meisjesonderwerp, dat is niet filosofisch hoogstaand. Ik las daarover alleen in vrouwenbladen, zoals de *Viva* of de *Yes*.”

Geen beroemde man had erover nagedacht.

“Dat is inderdaad wat me boos maakte tijdens mijn studie: de canon bestaat uit mannelijke denkers. Ik heb in die tijd ook een heleboel romans gelezen, allemaal van mannen. De vrouwen die daarin voorkomen: ik snap die niet. Wat zijn dat voor vrouwen? Ik ken ze helemaal niet.”